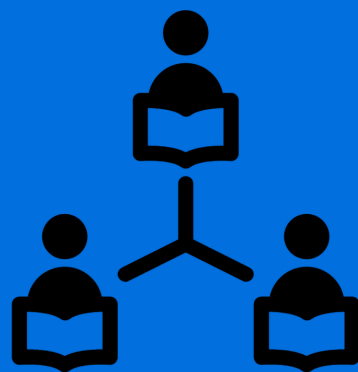

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Πρωτοβουλία για ένα Δίκτυο Βιβλιοθηκών

Κείμενο που δημοσιεύτηκε στον Τύπο και διαδικτυακά τον Φεβρουάριο του 2021 με τις 66 πρώτες υπογραφές που συγκεντρώθηκαν από συγγραφείς, εκδότες, μεταφραστές, βιβλιοθηκονόμους, πανεπιστημιακούς και γενικότερα ανθρώπους από τον κόσμο του βιβλίου. Το κείμενο είναι διαθέσιμο για υπογραφή στην πλατφόρμα Anaaz.

e-mail: ProtovouliaDiktioVivliothikon@gmail.com

Σελίδα Facebook: <https://www.facebook.com/ProtovouliaDiktioVivliothikon>

Παιδεία και Πολιτισμός

Η κοινωνική πεποίθηση για τη στενή σύνδεση Παιδείας και Πολιτισμού είναι βαθιά ριζωμένη και σταθερή. Δεν αποτελεί μια απλή άποψη αλλά την προοπτική και το όραμα για μια καλύτερη κοινωνία και μια ανθρωπότητα που προσβλέπει στη γνώση, την κοινωνική δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη, το σεβασμό του Άλλου και τη Διαφορετικότητα, τη σύγκλιση της συλλογικής προόδου με την ατομική.

Ωστόσο, ο χρόνος για την ενδυνάμωση αυτής της σχέσης στο αυστηρό εκπαιδευτικό πρόγραμμα ολοένα μειώνεται, περιθωριοποιείται σχεδόν, τα καλλιτεχνικά μαθήματα καταργούνται σαν να πρόκειται για πολυτέλεια. Το γεγονός αυτό θέτει ένα κρίσιμο ζήτημα για την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία και τους περιορισμούς της, ενώ οδηγεί στην αναζήτηση ατομικών λύσεων, ανάλογα με τον προσανατολισμό και τις δυνατότητες των μαθητών και των οικογενειών τους να καλύψουν το κενό, καταφεύγοντας σε ατομικές στρατηγικές, με ιδιαίτερα μαθήματα, ιδιωτικές σχολές και εξωσχολικές δραστηριότητες. Αλλά, δεδομένου ότι όλες οι οικογένειες δεν έχουν την ίδια οικονομική δυνατότητα να υποστηρίξουν τις επιπλέον εξωσχολικές δραστηριότητες, δημιουργούνται ανισότητες και διακρίσεις σε βάρος των οικονομικά πιο αδύναμων.

Ωστόσο, η σχέση παιδείας και πολιτισμού έχει και μια άλλη διάσταση, καθώς αφορά επίσης την επιθυμία για γνώση με την ευρύτερη έννοια, την άτυπη εκπαίδευση, τη δια βίου μάθηση, ανεξαρτήτως ηλικίας ή πρότερης βαθμίδας εκπαίδευσης, την έρευνα για επαγγελματική βελτίωση, την αναζήτηση πληροφοριών καθώς, βέβαια, σε μεγάλο βαθμό και την φιλιαναγνωσία, την καλλιέργεια στις τέχνες, την ψυχαγωγία. Όλο αυτό το πλέγμα ενδιαφερόντων και αναγκών, που φέρνουν κοντά την Παιδεία και τον Πολιτισμό, απαιτεί ιδιαίτερο σχεδιασμό και ένα ανάλογο πλέγμα δομών και υποστήριξης του βιβλίου και του εκδοτικού κόσμου που το παράγει.

Βιβλιοθήκες-Κέντρα Πολιτισμού

Σε όλο τον κόσμο, κεντρική μονάδα για τη σύνδεση Παιδείας και Πολιτισμού αποτελούν οι βιβλιοθήκες, σε όλες τις μορφές και τη θεσμική τους υπόσταση. Στις μέρες μας, παγκοσμίως οι βιβλιοθήκες διεκδικούν έναν ευρύτερο ρόλο, καθώς αναβαθμίζονται από υπηρεσίες πρόσβασης στα βιβλία σε κέντρα πολιτισμού, παιδείας, ψηφιακής πληροφόρησης κοινωνικοποίησης, διαλόγου.

Οι Βιβλιοθήκες-Κέντρα Πολιτισμού μπορούν και πρέπει να αποτελέσουν και στη χώρα μας κρίσιμο κόμβο για την προαγωγή και τη διασύνδεση της τυπικής εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης με τον πολιτισμό, την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού και την περιφερειακή πολιτισμική οργάνωση. Χώροι που προωθούν την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στο κέντρο κάθε κοινότητας, ως οι πλέον «ουδέτεροι» και «φιλικόι» χώροι που εξασφαλίζουν την ανοχή και τους όρους συμβίωσης, ανεξαρτήτως πεποιθήσεων, φύλου, φυλής, θρησκευματος, γλώσσας.

Τα χρόνια προβλήματα υποστελέχωσης και υποχρηματοδότησης των υποδομών και της ανάπτυξης του καταλόγου των βιβλιοθηκών έρχονται σήμερα να συναντήσουν τις προκλήσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού, της πανδημίας και της οικονομικής κρίσης.

Δίκτυο Βιβλιοθηκών-Κέντρων Πολιτισμού

Η έλλειψη ενός σύγχρονου Δικτύου Βιβλιοθηκών-Κέντρων Πολιτισμού πανελλαδικής κλίμακας είναι μια χρόνια ανάγκη και σταθερό αίτημα. Το «Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών» που δημιουργήθηκε το 2017 με επικεφαλής την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος χρειάζεται ήδη αναβάθμιση, καθώς και θεσμική συγκρότηση με ισότιμη συμμετοχή των μελών του, καταστατική δομή και σταθερή χρηματοδότηση. Η ανασυγκρότηση και αναβάθμιση αυτού του μόνο συμβατικά αποκαλούμενου σήμερα «δικτύου βιβλιοθηκών» της χώρας, αποτελεί εθνική υποχρέωση και πρώτιστη αναπτυξιακή ανάγκη.

Ένα «Δίκτυο Βιβλιοθηκών-Κέντρων Πολιτισμού» με σύγχρονες προδιαγραφές θα μπορούσε να δρα ευεργετικά στα κρίσιμα προβλήματα των περιφερειακών ανισοτήτων, να λειτουργεί αγκαλιάζοντας όλα τα θεματικά πεδία εκπαίδευσης και πολιτισμού, ενισχύοντας και υποστηρίζοντας την παιδεία ως ελεύθερη από περιορισμούς και καταναγκασμούς επιθυμία περισσότερης γνώσης και πειραματισμού, ισχυρότερης κριτικής σκέψης, να δημιουργεί κοινότητες ενδιαφερόντων, εξωστρέφειας και επικοινωνίας αλλά, εντέλει, και μεγαλύτερο αίτημα καθαυτής εκπαιδευτικής λειτουργίας. Αυτό ακριβώς το πλέγμα γνώσης και πολιτισμού αποτελεί και την βασική εγγύηση ενός εθνικού σχεδίου ανάπτυξης, καθώς δημιουργεί τις προϋποθέσεις ελεύθερης και ισότιμης πρόσβασης, ενδυναμώνει τις ικανότητες του συνόλου του

πληθυσμού και στηρίζεται στην βούληση και επιθυμία για περισσότερη και πιο έγκυρη πληροφορία, γνώση, συμμετοχή και πρωτοβουλία. Επίσης είναι σημαντικό το γεγονός ότι οι βιβλιοθήκες μπορούν να λειτουργούν ως εστίες πολιτισμού πέρα από τη σύνδεσή τους με τις συλλογές βιβλίων. Είναι οι μόνοι ελεύθεροι, δωρεάν χώροι για τις κοινότητες που εξυπηρετούν και μπορούν να διαθέσουν τις υποδομές τους -π.χ. εργαστήρια υπολογιστών, αίθουσες εκδηλώσεων, εκθεσιακές εγκαταστάσεις, media labs κλπ- για την καλλιτεχνική έκφραση και δημιουργία των μελών της κοινότητάς τους. Περαιτέρω, συνδυάζοντας ακριβώς αυτές τις νέες λειτουργίες με τις συλλογές βιβλίων, καθίστανται οι δομές που παρέχουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες μόρφωσης, εκπαίδευσης, πολιτισμού, ψυχαγωγίας όλο τον χρόνο σε κάθε κοινότητα, ελεύθερα και δημοκρατικά.

Το ειδικευμένο προσωπικό του «Δικτύου Βιβλιοθηκών-Κέντρων Πολιτισμού» θα μπορεί να δρα υποστηρικτικά, συνεργατικά και συμπληρωματικά προς το ρόλο των εκπαιδευτικών.

Μετά την Πανδημία

Η συνειδητοποίηση αυτής της ανάγκης γίνεται σήμερα ακόμη πιο ισχυρή μετά την εμπειρία της πανδημίας. Ο ΟΟΣΑ, σε πρόσφατη έκθεσή του για τις συνέπειες της πανδημίας, κάνει λόγο για την ανάγκη σύνδεσης του πολιτισμού με την εκπαίδευση και την υγεία.

Δεν είναι εδώ ο κατάλληλος χώρος για να κρίνουμε το «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία» (Έκθεση Πισσαριδίδη). Οφείλουμε, ωστόσο, να πούμε πως αποτελεί ιδιαίτερη παράλειψη το γεγονός ότι δεν αναφέρεται σε ένα Δίκτυο σαν αυτό που συζητάμε εδώ.

Την ίδια ώρα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Δεκέμβριος 2020), στις 382 βιβλιοθήκες που λειτουργούν στη χώρα (εκτός από τις σχολικές), κατά την περίοδο 2016-2018 ο αριθμός των αναγνωστών-επισκεπτών μειώθηκε κατά 10,6% και τα δανεισθέντα βιβλία μειώθηκαν κατά 7,9%. Αντίθετα, από την άλλη μεριά, ο αριθμός προσβάσεων χρηστών σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων αυξήθηκε κατά 55,3%, μετά μάλιστα από μια προηγούμενη αύξηση κατά 109,5% μεταξύ 2014-2016.

Συγκρίνοντας με το 2008, την τελευταία χρονιά πριν την οικονομική κρίση, το πλήθος των βιβλιοθηκών (χωρίς να προσμετρώνται και πάλι οι σχολικές) μειώθηκε από 556 σε 382 το 2018, το προσωπικό μειώθηκε από 2305 άτομα σε 1777. Όμως, την ίδια περίοδο, συνολικά οι αναγνώστες και επισκέπτες αυξήθηκαν από λίγο κάτω από τα 4 εκατομμύρια σε λίγο πάνω από 5 εκατομμύρια, υποδηλώνοντας την πίεση των αναγκών κάτω από ιδιαίτερες αντίξοες συνθήκες.

Αποτελεί αναφαίρετο πολιτισμικό δικαίωμα και επιτακτική ανάγκη κάθε κάτοικος αυτής της χώρας να έχει ισότιμη και ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία και τη γνώση. Είναι απαραίτητο να δικτυωθούν οι Ακαδημαϊκές, Ερευνητικές, Δημόσιες, Δημοτικές, και Σχολικές βιβλιοθήκες αλλά και να δημιουργηθούν νέες όπου δεν υπάρχουν. Κάθε Δήμος της χώρας οφείλει να έχει και να παρέχει υπηρεσίες βιβλιοθήκης στους δημότες του και με τη χρήση κινητών μονάδων βιβλιοθηκών, φτάνοντας έτσι τις υπηρεσίες σε κάθε απομακρυσμένο οικισμό εντός των ορίων του και σε κάθε δημότη.

Ανάκαμψη και Ανάπτυξη

Ένα σύγχρονο «Δίκτυο Βιβλιοθηκών-Κέντρων Πολιτισμού» θα έπρεπε να βρίσκεται στην καρδιά των προτεραιοτήτων του «Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας» ως βασικός αναπτυξιακός μοχλός.

Ένα «Δίκτυο Βιβλιοθηκών-Κέντρων Πολιτισμού» που εξασφαλίζει τους μοναδικούς δημόσιους χώρους λειτουργεί επίσης:

- ως θεσμός δια βίου μάθησης και κατάρτισης. Οι βιβλιοθήκες είναι οι πλέον "εμπιστεύσιμοι" φορείς, καθώς ενήλικες με ζητήματα γραμματισμού (βασικού ή και ψηφιακού) καταφεύγουν ευκολότερα σε μία βιβλιοθήκη.
- ως αστερισμός κέντρων τεκμηρίωσης και αρχείων της τοπικής πολιτιστικής, καλλιτεχνικής, κοινωνικής και οικονομικής ιστορίας και δραστηριότητας. Η αξιοποίηση τους μπορεί να προσφέρει τη δυνατότητα καταγραφής της προφορικής τοπικής ιστορίας, αναπτυξιακές προοπτικές, καθώς και να διευκολύνει την πρόσβαση σε αυτές.
- ως δυναμική συνεργασία με άλλες δομές και θεσμούς της κοινότητας (ΚΑΠΗ, παιδικοί σταθμοί, ΜΚΟ της περιοχής, ωδεία, εργαστήρια τέχνης κλπ) και κοινωνική υποστήριξη ιδιαίτερα ευαίσθητων χώρων, όπως είναι οι

φυλακές (βιβλιοθήκες φυλακών), τα νοσοκομεία (βιβλιοθήκες συνοδών και ασθενών), τα γηροκομεία, τα ιδρύματα.

Η ενσωμάτωση της λειτουργίας των υποδομών αυτών και του ανθρώπινου δυναμικού τους στις καθημερινές λειτουργίες της κοινότητας, των μικρών και μεγάλων πόλεων και περιοχών, θα μεγιστοποιήσει την εκπαιδευτική και πολιτισμική τους αξία προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Προκαλεί εντύπωση που ένα τέτοιο Δίκτυο απουσιάζει τόσο από το «Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας», όσο και από τη «Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού». Πολύ περισσότερο που οι βιβλιοθήκες δεν χρειάζονται μόνο οι ίδιες ψηφιακό μετασχηματισμό, αλλά είναι με τη σειρά τους μοχλός για τον ευρύτερο ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή.

Η ανάπτυξη ψηφιακού περιεχομένου και η ανάπτυξη εργαλείων και πλατφορμών εκπαίδευσης και πολιτισμού, η ενοποιημένη ευρεσιμότητα των διαθέσιμων ψηφιακών πόρων και οι ανάλογες υποδομές και εξοπλισμός, αποτελούν μια κοινωνικο-πολιτισμική επένδυση, που αξίζει να αξιοποιηθεί σε όσο γίνεται μεγαλύτερη κλίμακα από ευρύτερες και μεικτές ομάδες, που εκδηλώνουν ενδιαφέρον μέσα και από την ανάπτυξη αποθετηρίων για τη διαδικτυακή διάθεση του περιεχομένου που παράγουν. Αυτό δίνει ώθηση επίσης στην εξωστρέφεια και την επικοινωνία με το ευρωπαϊκό περιβάλλον, τους οργανισμούς, τις πρωτοβουλίες και τα προγράμματα που αναπτύσσονται σε άλλες χώρες. Μέσα από το «Δίκτυο Βιβλιοθηκών-Κέντρων Πολιτισμού» η ανάπτυξη μπορεί να γίνει μια υπόθεση οικεία και συμμετοχική που αφορά όλους.

Τέλος, ο προϋπολογισμός ενός τέτοιου Έργου, στο σύνολο των κονδυλίων που έχει εξασφαλίσει ο «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» και, ιδιαίτερα, σε σχέση με το κοινωνικό όφελος που συνεπάγεται, είναι πραγματικά μικρός. Εάν υπολογίσει κάποιος ότι ο Προϋπολογισμός της Εθνικής Βιβλιοθήκης, των ΓΑΚ και των Δημόσιων Βιβλιοθηκών δεν ξεπερνούν τα 10 εκ. ετησίως, τότε ο δεκαπλασιασμός αυτού του ποσού για ένα τέτοιο Δίκτυο πανελλαδικής κλίμακας αποτελεί ελάχιστο ποσοστό επί του συνόλου. Θεωρώντας μάλιστα ως δεδομένο ότι ένα μέρος του προϋπολογισμού θα κατευθυνθεί στην, ούτως ή άλλως, δραματικά αναγκαία στελέχωση, τον εμπλουτισμό του καταλόγου και τη διεύρυνση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών. Σε κάθε περίπτωση, η πολλαπλασιαστική του δύναμη του Έργου και η ακτινοβολία του μπορεί να αλλάξει ουσιαστικά το συνολικό πεδίο εκπαίδευσης και πολιτισμού της χώρας, συνεισφέροντας στην ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ευημερία όλων, χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις.

Πρώτες υπογραφές

1. Βασίλης Βασιλικός, συγγραφέας
2. Ρέα Γαλανάκη, συγγραφέας
3. Ελένη Γκλίνου, εικαστικός
4. Έλενα Γλωσσιώτη, συγγραφέας παιδικών βιβλίων
5. Γιώργος Γλωσσιώτης, βιβλιοθηκονόμος
6. Θεόδωρος Γρηγοριάδης, συγγραφέας
7. Περικλής Δουβίτσας, εκδότης, Εκδόσεις Νεφέλη
8. Μάρω Δούκα, συγγραφέας
9. Θάλεια Δραγώνα, καθηγήτρια, ΕΚΠΑ
10. Γιάννη Εριφυλλίδης, δικηγόρος, Καβάλα
11. Αλέγκρε Εσκαλονή, βιβλιοθηκονόμος, Δημοτική Βιβλιοθήκη Πάρου
12. Μυρσίνη Ζορμπά, τ. υπουργός Πολιτισμού
13. Ελένη Ζωντήρου, δικηγόρος
14. Μιχάλης Καλαμαράς, σύμβουλος ψηφιακών εκδόσεων, eAnagnostis.gr
15. Γιώργος Καλιεντζίδης, ποιητής-δημοσιογράφος
16. Σαράντος Καπιδάκης, καθηγητής, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης ΠΑΔΑ
17. Άννα Καρακατσούλη, καθηγήτρια, ΕΚΠΑ
18. Δέσποινα Καρασαρίδου, βιβλιοθηκονόμος
19. Ιωάννα Καρυστιάνη, συγγραφέας
20. Τίνα Καφατσάκη, πρώην Δήμαρχος Ζωγράφου
21. Βενετία Κόγκου, βιβλιοθηκονόμος
22. Γιώργος Κορδομενίδης, εκδότης, περιοδικό «Εντευκτήριο»
23. Αχιλλέας Κυριακίδης, μεταφραστής
24. Ιωάννα Λαλιώτου, ιστορικός, αντιπρύτανης Παν. Θεσσαλίας
25. Νίκος Λαμπρόπουλος, βιβλιοπώλης, Λειβαδιά
26. Γιάννης Λασκαράκης, εκδότης εφημερίδα «Η γνώμη», Αλεξανδρούπολη
27. Μαρία Λεμπέση, ιστορικός-μουσειοπαιδαγωγός

28. Αντώνης Λιάκος, ιστορικός
29. Παυλίνα Μάρβιν, ποιήτρια
30. Ευγένιος Ματθιόπουλος, καθηγητής, Παν. Κρήτης
31. Δέσποινα Μέλλου, Βιβλιοθηκονόμος
32. Νίκος Μουζέλης, καθηγητής, London School of Economics
33. Χαράλαμπος Μπαλτάς, δάσκαλος, μέλος του «Σκασιαρχείου»
34. Ευαγγελία Μπίζα, βιβλιοδέτης
35. Γιάννης Μπουτάρης, τ. Δήμαρχος Θεσσαλονίκης
36. Νικήτας Μυλόπουλος, καθηγητής, Παν. Θεσσαλίας
37. Βασιλική Νίκα, εκπαιδευτικός
38. Άννα Παπαδημητρίου Τσάτσου, δικηγόρος
39. Βασίλης Παπαθεοδώρου, συγγραφέας
40. Έλενα Πατάκη, εκδότρια, Εκδόσεις Πατάκη
41. Λότη Πέτροβιτς-Ανδριτσοπούλου, συγγραφέας
42. Δημήτρης Πλάντζος, καθηγητής, ΕΚΠΑ
43. Γιώργος Πλειός, καθηγητής, ΕΚΠΑ
44. Πόπη Πολέμη, ιστορικός, υπεύθυνη Βιβλιολογικού Εργαστηρίου «Φίλιππος Ηλιού»
45. Τζίνα Πολίτη, ομότιμη καθηγήτρια, ΑΠΘ
46. Δημήτρης Ποσάντζης, υπεύθυνος ελληνικής λογοτεχνίας, Εκδόσεις Καστανιώτη
47. Κλήμης Πυρουνάκης, συντονιστής Δικτύου Στήριξης Φυλακισμένων και Αποφυλακισμένων Γυναικών
48. Άννη Ραγιά, εκδότρια, Εκδόσεις Μέλισσα
49. Τζένη Ρώσσιου, βιβλιοθηκονόμος-Παιδαγωγός, Δημοτική Βιβλιοθήκη Τρικάλων
50. Όλγα Σακαλή, μουσειολόγος, Δ/ση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ΥΠΠΟΑ
51. Βασιλική Σακκά, εκπαιδευτικός, πρόεδρος Ομίλου για την Ιστορική Εκπαίδευση στην Ελλάδα
52. Τάσος Σαπουνάκης, οικονομολόγος-σύμβουλος τοπικής αυτοδιοίκησης

53. Γιάννης Σκαρπέλος, καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο
54. Δημήτρης Σταματέλος, βιβλιοθηκονόμος
55. Βασιλική Στρακαντούνα, βιβλιοθηκονόμος, ΕΚΠΑ
56. Κυριάκος Συφιλτζόγλου, ποιητής
57. Μιχάλης Σφακάκης, αν. καθηγητής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο-Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας
58. Μαριάννα Σωτηροπούλου, βιβλιοθηκονόμος
59. Κατερίνα Τοράκη, χημικός μηχανικός-βιβλιοθηκονόμος
60. Γιάννης Τσάκωνας, βιβλιοθηκονόμος
61. Αφροδίτη Φράγκου, βιβλιοθηκονόμος
62. Έφη Φρυδά, μεταφράστρια
63. Στέλλα Χατζημαρή, βιβλιοθηκονόμος
64. Γιάννης Χαλάτσης, διευθυντής Παπαχαραλαμπείου Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ναυπάκτου
65. Ελένη Χοντολίδου, καθηγήτρια, ΑΠΘ
66. Έλλη Χρυσίδου, εικαστικός, τ. αντιδήμαρχος πολιτισμού-παιδείας Θεσσαλονίκης